

УДК 004.928:338.48-1/-6

*Килимистий Сергій Михайлович,
старший викладач Київського національного
університету культури і мистецтв
smkylm@ukr.net*

ТУРИСТИЧНИЙ ТРАНСПОРТ ЯК ОБ'ЄКТ Анімаційної діяльності

Мета роботи. У статті проаналізовано туристичні транспортні засоби як об'єкти організації анімаційної діяльності. Оцінюються умови спеціалізованих транспортних засобів для застосування анімаційних технологій. **Методологія** дослідження полягає у застосуванні методів аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення, конкретно-пошукового та логічного методів, рефлексії власного практичного досвіду. **Наукова новизна** полягає в тому, що в роботі вперше досліджуються можливості туристичних транспортних засобів у застосуванні анімаційних технологій. **Висновки.** Усі спеціалізовані транспортні засоби для перевезення туристів мають умови для організації анімаційної діяльності. Специфіка методико-технологічної розробки анімаційних заходів залежить від місткості, особливостей транспортування туристів, матеріально-технічного забезпечення спеціалізованих транспортних засобів туристичного призначення. Найширші можливості організації анімаційної діяльності надають круїзні судна класу "Люкс", обмежені – туристичні автобуси.

Ключові слова: соціокультурна анімація, туристичний транспорт, транспортна анімація, круїзна анімація.

Килимистий Сергей Михайлович, старший преподаватель Киевского национального университета культуры и искусств

Туристический транспорт как объект анимационной деятельности

Цель работы. В статье проанализированы туристические транспортные средства как объекты организации анимационной деятельности. Оцениваются условия специализированных транспортных средств для применения анимационных технологий. **Методология** исследования заключается в применении методов анализа и синтеза, систематизации и обобщения, конкретно-поискового и логического методов, рефлексии собственного практического опыта. **Научная новизна** заключается в том, что в работе впервые исследуются возможности туристических транспортных средств в применении анимационных технологий. **Выводы.** Все специализированные транспортные средства для перевозки туристов имеют условия для организации анимационной деятельности. Специфика методико-технологической разработки анимационных мероприятий зависит от размеров, особенностей транспортировки туристов, материально-технического обеспечения специализированных транспортных средств туристического назначения. Широкие возможности организации анимационной деятельности имеют круизные суда класса "Люкс", ограниченные – туристические автобусы.

Ключевые слова: социокультурная анимация, туристический транспорт, транспортная анимация, круизная анимация.

Kylymystyi Serhii, Senior Lecturer at Kyiv National University of Culture and Arts

Tourist transport as an object of animation activity

The purpose of the article. In the article, there have been analyzed tourist vehicles as objects of the organization of animation activity. The conditions of specialized vehicles for the

implementation of animation technologies have been evaluated. The methodology of the research has applied methods of analysis and synthesis, systematization and generalization, specific search and logical approaches, a reflection of own practical experience. **The scientific novelty** lies in the fact that for the first time the opportunities of tourist vehicles in the implementation of animation technologies have been explored. **Conclusions.** All specialized vehicles for the transportation of tourists have conditions for the organization of animation activity. The specificity of methodical and technological development of animation activities depends on the vehicle size, peculiarities of tourist transportation, material and technical provision of specialized vehicles for tourist purposes. The broadest range of opportunities for organizing animation activities is provided by luxury cruise liners, while buses and airplanes have the most limited ones.

Key words: socio-cultural animation, tourist transport, transport animation, cruise animation.

Актуальність теми дослідження. У ХХІ ст. соціокультурна анімація продовжує зміцнювати свої позиції серед напрямів і технологій культурно-дозвілєвої діяльності. Цей процес розповсюджується на широкі верстви населення. Відповідно інтенсивності впровадження анімаційних технологій в життєдіяльність соціуму і окремого індивіда, підвищенню рівня значущості анімації в повсякденному житті людини, постало завдання наукового аналізу анімації як соціокультурної діяльності в умовах можливих у туризмі об'єктів застосування. Широкого розповсюдження анімація набула у сферах рекреації і туризму, що спонукало насамперед туризмознавців на початку ХХ ст. розпочати дослідження феномену анімації як важливого напрямку туристичної діяльності. Щоправда, проблематика одного з базових видів анімації в туризмі – транспортної – не була досліджена. Відтак набуває актуальності дослідження придатності транспортних засобів для організації анімаційної діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій. Загалом проблематику соціокультурної анімації досліджували науковці різних країн, починаючи з 60-х років ХХ ст. Базовими для подальших досліджень соціокультурної сутності анімації стали праці французьких науковців П. Бенара, А. Гурдона, М. Кайреса, Р. Лабурі, П. Ланграна, Ж. Левегля, М. Леви-Контре, Е. Лембо, П. Муліньє, М. Сімоно, М. Парізе, А. Тері та інш. У країнах Східної Європи соціокультурну проблематику анімаційної діяльності в туризмі досліджували С. Байлик, І. Булигіна, Л. Горбенко, К. Данек, А. Дегтяренко, Л. Куріло, Є. Прієзжева, Л. Сайкіна, Л. Тарасов, З. Тепли, І. Шульга, Н. Ярошенко та інш. Світовий досвід анімаційної діяльності вивчали Г. Вовк, Є. Мамбеков, І. Петрова, К. Чекалов, Є. Яценко. Щоправда, проблематика формування транспортної анімації в туризмі до наукових інтересів дослідників не ввійшли.

Не менш важливим завданням для науковців є допомога аніматорам-практикам у розробці методичних матеріалів: програм відпочинку, сценаріїв, технологічних розробок, рекреаційних карт тощо. І якщо у сфері рекреаційного туризму анімаційні технології почали розроблятися ще з середини ХХ ст., що дало змогу створити певний методико-технологічний базис анімації цього напрямку туристичної діяльності, то культурно-пізнавальний, розважальний і МІСЕ-туризм ще не відчули впливу напрацювань прикладної науки. Актуальними методологічні розробки стали і для практиків транспортної

анімації – гідів-аніматорів, які працюють в умовах спеціалізованих транспортних засобів у процесі транспортування туристів.

Мета дослідження. Вимоги технологічної розробки анімаційних програм передбачають аналіз місця їх проведення. Якщо припустити, що об'єктом застосування анімаційних технологій може бути туристичний транспортний засіб, доцільно проаналізувати умови організації анімаційної діяльності у процесі транспортування туристичних груп, наявність відповідної матеріально-технічної бази і професійно-підготовлених кадрів, здатних організувати подібну діяльність без завдання шкоди туристам. Отже, метою даної статті є дослідження умов організації анімаційної діяльності в межах туристичних транспортних засобів.

Виклад основного матеріалу. На відміну від рекреаційного туризму, де анімація виступає переважно як додаткова послуга, у культурно-пізнавальних і розважальних турах роль анімації може видозмінюватись від послуги (наприклад, виступ фольклорних колективів під час (або після) вечері у готельному ресторані) до події, що визначає мету туру (свято, фестиваль, карнавал, історична реконструкція тощо). Функціональність туристичної анімації, ступінь її культурної насиченості та комунікативності також можна виявити, проаналізувавши усі напрями анімаційної діяльності, включно з транспортним.

Нині існує дев'ять основних видів туристичної анімації: транспортна, екскурсійна, подієва, садово-паркова, вулично-площова, історична, етнічна, ігрова та спортивна [4]. Кожному з видів відповідають по декілька форм анімаційної діяльності, які, втім, мають спільні риси: належність до соціокультурної діяльності, базування на елементах культури і мистецтва, комунікативну та інформаційну спрямованість. Ці риси притаманні й рекреаційній анімації з тією різницею, що в туристичній анімації акцент робиться на культурно-пізнавальному аспекті, а в рекреаційній — на відновлювальному.

Отже, першим видом туристичної анімації є транспортна анімація. Вона розподіляється на два основних напрями: круїзну й трансферну. Під круїзною ми розуміємо анімацію під час руху транспортного засобу (судна, потягу, автобусу), як правило, радіальним маршрутом, організовану туристичним оператором (розробником туру) у співпраці з аніматором або групою аніматорів. Трансферна ж передбачає анімаційно-екскурсійне обслуговування під час екскурсії чи трансферу від місця проживання до місця початку туру і навпаки. Вона ж, окрім інших, виконує адаптаційну та інформаційну функції.

Аналіз спеціалізованого транспортного засобу як об'єкту застосування анімаційних технологій доцільно проводити у двох площинах:

- технічній (місткість, фізичний об'єм, площа соціального простору, наявність приміщень для анімаційної діяльності, терміни переїздив);
- характер і якість туристичних груп і окремих туристів, які обрали той чи інший транспортний засіб для реалізації мети подорожі.

Увесь туристичний транспорт в тій чи іншій мірі обладнано спеціальними пристроями, технічними засобами, реквізитом, що дає змогу організувати культурно-анімаційне обслуговування туристів під час руху

протягом декількох днів або тижнів. До транспортних засобів туризму, в межах яких є можливість застосування анімаційних технологій, належать:

- спеціалізований автотранспорт місткістю від 8 до 100 пасажирів;
- спеціалізований залізничний транспорт;
- спеціалізований водний транспорт.

Повітряний транспорт не ввійшов у сферу наших наукових інтересів, оскільки можливості організації анімаційної діяльності на борту літака обмежуються наданням індивідуальних розважальних послуг (бізнес-клас) або спільним переглядом відеоряду без звукового супроводу. Такі умови не відповідають принципам анімаційної діяльності.

Найвужчі можливості для організації анімаційних заходів серед обраних нами транспортних засобів туризму має автобус. Це пов'язано з обмеженими розмірами цього транспортного засобу і специфікою вимог безпеки, за якими туристи мають займати статичне положення у кріслах під час руху. Але і в цій ситуації є можливості створення засобами анімації культурного середовища, прийняттого для реалізації соціокультурних функцій туризму. Так, автобуси класу “Люкс” Iveco Irisbus Magelys Pro або Mercedes-Benz Travego обладнані високотехнологічним місцем гіда, що дає йому змогу якісно виконувати і функції аніматора.

В умовах комфортабельних автобусів, що долають без зупинок декілька сотень кілометрів ми пропонуємо інформаційно-пізнавальні, комунікативні, ігрові, вербальні, музично-пісенні форми соціокультурної анімації: комунікативний захід “Давайте познайомимось”, розповідь у супроводі телекартинки про культуру країни чи регіону перебування “Природні й архітектурні родзинки України (Польщі, Німеччини, Австрії...)”, конкурсно-ігрові заходи “Хто краще знає країну (місто, регіон)”, “Вгадай композитора (виконавця, художника, відому особистість країни)”, інтелектуальні ігри у слова, міста, асоціації, музично-пісенні конкурси на найкраще виконання (як правило, хорове) народних чи естрадних пісень, напіврухливі ігри “Передай кульку (подушку)” тощо.

Закінчувати подорож бажано емоційно насиченим заходом, основною ідеєю якого буде посилення культуризації свідомості за рахунок закріплення нових знань про побачене й почуте під час мандрівки, демонстрації творчих доробок членів туристичної групи, вручення іменних пам'ятних призив туристам. Подібний фінал пропонує своїм туристам київська фірма “Феєрія”. Логічним завершенням заходу було б загальне виконання пісні туру, про підготовку якого заздалегідь подбав би аніматор.

У ситуації анімаційного заходу в межах салону автобусу набуває актуальності сучасне технічне забезпечення процесу: радіо-мікрофони, ретранслятори звукового і відеосигналів, монітори і телевізори. Технічні засоби туристичного автобусу дозволяють демонструвати тематичні добірки відеоматеріалів і музики впродовж усієї мандрівки. Якщо добірки та інформаційно-пізнавальні програми формує гід, то конкурсно-ігрові заходи – спеціально запрошений аніматор. Це збільшує витратну частину бюджету туру, але підвищує якість анімаційного обслуговування на маршруті, а відтак і його атрактивність.

Практика показує, що витрати на аніматора компенсуються за рахунок підвищення попиту на даний турпродукт. Можливе і поєднання цих функцій одним фахівцем, але це може призвести до зниження якості анімаційного обслуговування.

Як бачимо, культурна насиченість автобусної анімації дає змогу не лише зменшити психофізичне навантаження на організм туриста під час переїздів, а й позитивно вплинути на культуротворчі, пізнавальні та комунікативні процеси.

Ширші, ніж в умовах автобусу, можливості реалізації функцій анімаційної діяльності надає подорож туристичним потягом. Це обумовлено можливістю диференціації послуг, особливо у частині прослуховування музики і перегляду відеоматеріалів, а також ширшими можливостями матеріально-технічної бази. Туристичні потяги у контексті організації анімаційної діяльності можна умовно розподілити на дві категорії: регіонального та міжнародного рівня.

На думку Є. Ільїної, “залізничний туризм – це подорож, яка здійснюється залізницею у спеціалізованому залізничному транспортному засобі фізичними особами тривалістю від двадцяти чотирьох годин до одного року, або менше двадцяти чотирьох годин, але з ночівлею, в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових, релігійних і інших цілях, не пов’язана з оплачуваною діяльністю” [3, 69].

На пострадянський простір з його єдиною транспортною системою, що залишилася після розпаду СРСР (Україна, Росія, Білорусь, Прибалтика та ін.) на залізницю припадає більше 40% пасажирських перевезень. Відтак розвиток залізничного туризму, передусім східноєвропейських країн, безумовно, цікавий туристичним операторам і потенційним туристам цього регіону. Це підтверджують і результати досліджень, проведених на залізничних вокзалах Києва, Москви і Мінська. За даними О. Сиволовської і О. Шалі в ході досліджень було опитано 3000 пасажирів. При цьому до розвитку залізничного туризму позитивно ставляться 74% респондентів. Пригодницький вид туризму цікавить 9% респондентів, відпочинок – 48%, культурний (пізнавальний) – 18%, релігійний – 2%, лікувально-оздоровчий – 9%, пляжний – 18% опитаних. Для 20% респондентів цікаві одноденні спеціалізовані залізничні туристичні маршрути. Нетривалі (2-3 доби) поїздки представляють інтерес для 35%, багатоденні (готелі на колесах) – для 17% опитаних [6].

Туристичний потяг регіонального рівня замовляється у державній залізничній компанії туристичною фірмою для організації турів, як правило, в межах країни або регіону. Подібні потяги комплектуються з пасажирських вагонів з традиційним рівнем послуг з обов’язковим включенням до їх складу вагону-ресторану. Саме він може використовуватись як база для анімаційної діяльності.

Крім того, радіотрансляційна точка потягу теж використовується для трансляції інформаційно-пізнавальних, вербальних, ігрових і музичних програм, спеціально розроблених для даного туру анімаційною службою. Щоправда, у турпотягах регіонального рівня відсутня можливість диференціації звукоряду окрім повагонної трансляції. У цьому випадку доцільна комплектація туристів по вагонам за принципом спільності інтересів.

Значно ширші можливості для організації анімаційної діяльності має туристичний потяг класу “Люкс”. Окрім вагону-ресторану, подібні потяги мають у своєму складі вагон-салон. Комфортній подорожі сприяє перетворення вагону на «готель на колесах» (родтель). При цьому загальна кількість купе не перевищує восьми, а в кожному купе мешкають 1-2 особи. Купе обладнуються кондиціонером, письмовим столом, телевізором, телефоном, душовою кімнатою або одним побутовим блоком на два купе. Потяг може мати конференц-зал, дитячий вагон із залом для рухливих ігор, відеосалон, дискотеку та ін. В кожному вагоні туристичного потягу повинні бути програма обслуговування туристів, правила для туристів, об'яви оперативної інформації, графік харчування і меню, розклад дня, розклад руху за маршрутом. У штабі туристичного потягу крім обслуговуючих бригад повинен бути директор туристичного потяга (керівник маршруту), інструктор-методист із туризму, культорганізатор (аніматори), лікар та ін. [1].

Окрім вагона-ресторану подібні потяги мають у своєму складі вагон-салон. Впродовж багатоденної подорожі подібні салони використовуються аніматорами для організації заходів пізнавального, культуротворчого, розважально-ігрового характеру. Як правило, анімаційна діяльність на базі вагона-салону відбувається у вільний від обов'язкової туристичної програми час. Обов'язкова програма туру включає візуальне сприйняття навколишнього, переважно природного, середовища під час руху поїзда впродовж світлового дня, знайомство з туристичними об'єктами під час екскурсій поза межами потяга, процес харчування, сну, гігієнічних процедур.

У вільний від пізнавальної програми час турист має можливість обирати комунікативну спільність, форму і зміст відпочинку. Тут треба зазначити, що регламентація туру, його інформаційна й емоційна насиченість може негативно вплинути на психофізичний стан туриста. У цій ситуації він потребуватиме зміни форми відпочинку на такі, що змогли б компенсувати недоотримане впродовж туристичного дня.

Виходячи зі специфіки й завдань посилення соціокультурної складової туру, у його програму вводяться анімаційні блоки: виступи фольклорних колективів, оркестрів духових інструментів на зупинках і перонах вокзалів, запрошення носіїв місцевої етнічної культури у салон потягу для камерних виступів чи продажу предметів народних промислів, інтелектуально-ігрові програми пізнавального, культуротворчого, комунікативного спрямування, вербальні й музично-пісенні заходи, різного роду емоційно-рухові (у межах вимог до безпеки руху) активізації.

Проводячи подібні заходи, аніматори вирішують два важливі соціокультурні завдання: посилюють враження від пізнавальної складової туру і стимулюють дискретні процеси в організмі туриста, що позитивно впливає на досягнення ним рекреаційного ефекту. Важливість поєднання культурно-пізнавального та анімаційного складових залізничного туру розумів і перший його організатор Томас Кук, який ще 1841 році поєднав у турпакети подорожі транспортні (чартерний турпотяг), розважальні (духовий оркестр) і гастрономічні (харчування під час руху) послуги [2].

Серед транспортних засобів туристичного призначення найширші можливості для організації анімаційної діяльності надають круїзні судна. Особливо це стосується океанських лайнерів класу “Люкс”. Судна цього класу обладнані з урахуванням специфіки круїзної подорожі, яка передбачає довготривалі переходи по візуально одноманітній водній поверхні. Як правило матеріально-технічна база подібних плавзасобів дає змогу організувати комплексне обслуговування туристів з урахуванням максимальної кількості їх фізичних і духовних потреб.

На прикладі лайнеру *Liberty of the Seas*, що належить компанії *Royal Caribbean* можна виокремити матеріально-технічну базу анімаційної діяльності. На 15 палубах судна кожен з 4375 пасажирів може скористатися послугами спортивних майданчиків для гольфу, скелелазіння, баскетболу, плавання, катання на ковзанах тощо. Для організації музичних, танцювальних, ігрових, шоу-програм, анімаційних заходів для туристів різних уподобань, вікових категорій працюють клуби, театри, дискотеки, музичні холи, ігрові майданчики. Анімаційні заходи також проходять у тематичних ресторанах, барах і кафе з відповідними інтер'єрами та музичним оформленням (етнічна, джазова, класична музика).

Забезпечує культурне наповнення туристичного дозвілля під час круїзу анімаційна служба, яка нараховує, в залежності від класу судна і його місткості, від п'яти до тридцяти фахівців з усіх напрямів анімації. Головною метою роботи анімаційної служби є заповнення вільного часу туристів змістовними та культурно насиченими формами анімаційного дозвілля, що передбачає максимально повне використання інфраструктури судна для створення ситуативних або постійно діючих культурних середовищ.

Так, сценічні майданчики судна пропонуємо використовувати не лише для виступів професійних акторів чи аніматорів, а й для організації самодіяльної культуротворчої діяльності туристів під час ігрових, театралізованих, вербальних, музично-пісенних, танцювальних або комплексних програм. Оскільки термін круїзної подорожі варіюється, як правило, від одного до чотирьох тижнів, у аніматорів буде достатньо часу для постановки з туристами театралізованої вистави (мюзиклу, капуснику тощо).

Спортивні майданчики судна використовуються не лише для поточних занять фізичною культурою, а й для організації різного роду турнірів, олімпіад, свят. Так, майданчик біля басейну можна використовувати для проведення свят на честь Нептуна (в українському варіанті – Водяного, Купала), Моря або окремих його мешканців (китів, дельфінів, акул), перетину протоки або екватору тощо. Організація подібних святкувань дає змогу розширити функціональне наповнення круїзної анімації: від розважального до еколого-виховного та інформаційного.

Наукова новизна полягає в тому, що в роботі вперше досліджуються можливості туристичних транспортних засобів у застосуванні анімаційних технологій.

Таким чином, аналіз можливостей застосування анімаційних технологій в межах спеціалізованих транспортних засобів туристичного призначення дає змогу зробити наступні висновки:

1. Усі спеціалізовані транспортні засоби для перевезення туристів мають умови для організації анімаційної діяльності.

2. Специфіка технологічної розробки залежить від розмірів, особливостей транспортування туристів, матеріально-технічного забезпечення спеціалізованих транспортних засобів туристичного призначення.

3. Найширші можливості організації анімаційної діяльності надають круїзні судна класу “Люкс”, найвужчі – автобуси.

Література

1. Бабарицька В. К. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення турпродукту: Навчальний посібник / В.К. Бабарицька, О. Ю. Маліновська // 2-ге вид., перероб. та доп. К. : «Альтерпрес», 2008. 288 с.

2. Биржаков М. Б. Введение в туризм. СПб. : Изд. Торговый дом «Герда», 1999. 192 с.

3. Ильина Е.Н. Организация железнодорожных путешествий: Учебно-методическое пособие. М.: Советский спорт, 2003. 104 с.

4. Килимистий С. М. Класифікація видів анімаційної діяльності в туризмі. *Міжнародний вісник: культурологія, філологія, музикознавство*. К. : Міленіум, 2015. Вип. II (5). С. 77–84.

5. Ляховська О. С. Соціокультурна анімація в сучасному круїзному туризмі. *Культура і мистецтво у сучасному світі*. 2013. Вип. 14. С. 65-72. URL: [http://nbuv.gov.ua / UJRN / Kmss_2013_14_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kmss_2013_14_11).

6. Сиволовська О.В. Розробка туристичних маршрутів як напряму диференціації діяльності на залізничному транспорті / О.В. Сиволовська, О.Г. Шаля. *Вісник економіки транспорту і промисловості: Збірник наукових праць*. Випуск 28. Харків: УкрДАЗТ транспорту, 2009. С. 66–70.

References

1. Babarytska, V. K., Malynovska, O. Yu. (2008). Tourism Management. Touroperating. Conceptual and Terminological Bases, Service Support for Tourist Product. Kyiv: Alterpres [In Ukrainian].

2. Birzhakov, M. B. (1999). Introduction to Tourism. St. Petersburg : Torgovy dom “Gerda” [In Russian].

3. Iliina, Ye. N. (2003). Organization of Railway Travel. Moscow: Sovetskiy sport [In Russian].

4. Kylymystyi, S. M. (2015). Classification of Types of Animation Activity in Tourism. Kyiv: Milenium [In Ukrainian].

5. Lyakhovskaya, O. S. (2013). Socio-Cultural Animation in Modern Cruise Tourism. *Kultura i mystetstvo u suchasnomu sviti*, 14, 65-72. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kmss_2013_14_11. [In Ukrainian].

6. Syvolovska, O.V. (2009). Development of Tourist Routes as a Direction of Differentiation of Activity in Railway Transport. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, 28, 66-70. Kharkiv: UkrDASP transportu [In Ukrainian].